

Шкільна бібліотека

Джордж Гордон
Байрон

Дон Жуан

Поема

Харків
«Фоліо»
2018

ПІСНЯ ПЕРША

1

Нема героя в мене! Чи не диво —
тепер, коли заледве не щодня,
з газетних шпальт волаючи жадливо,
новий герой увагу зупиня!
Але, оскільки доля їх примхливо
скидає геть здебільшого з коня,
я обираю краще Дон Жуана,
хоч доля на кону його й погана.

2

Був Кемберленд — отой м'ясник із ятки,
і Вулф, і Гренбі, славлені без мір,
Бургойн і Веллінгтон, яких нащадки
ще не стомились славити з тих пір —
всі «дев'ять поросят одної матки»,
як говорив колись у нас Шекспір.
Був Бонапарт і Дюмур'є, которі
увічніні в «Кур'єрі» й «Моніторі».

3

Дантон, Бріссо, Марат і Лафайєт
себе зуміли славою укрити,
і досягли своїх військових мет
Барнав і Гош — французькі фаворити.
Було чимало й ще. Про всіх поет
в своїй поемі міг би говорити.
Ці імена повсюди в світі знано,
але вони римуються погано.

4

Був Нельсон — бог війни на Альбіоні,
але змінився напрямок подій,
і Графальгар поглинули бездонні
літа, в яких побляк і той водій.
Віднині вже моряк, як в роки óні,
не викаже піхоті гонор свій.
Король наш повернув до суші круто,
Тож і Дункана, й Нельсона забуто.

5

Були й до Агамемнона тямущі,
які чинили лихо та добро,
але вони забулися — тому що
минуло їх поетове перо.
Хто в тому винен? А донині суцці,
сказати б, не захоплюють... і про
таких не створиш гарного романа.
Ось я чому і вибрав Дон Жуана.

6

«In medias res»¹ епічно починати —
це правило Горація. Затим
уявлення герой повинен дати
про все, що спершу коїлося з ним:
про рай, чи грот, чи сад побіля хати
з шатроподібним деревом старим,
де наш герой обняв свою кохану
і де пилось, як в тиші ресторану.

7

Такий був метод — наслідок звичаю.
Але, на щастя, метод цей не мій.
Я починаю з початку полюбляю,
дотримуючись розвитку подій.
Тому з батьків героя й починаю,
хоч темі буду змушений отій
віддати гибель часу і роботи,
якщо ви, розуміється, не проти.

---

¹ Занурюючись у суть справи (*латин.*).

8

Він родом із Севільї. Саме звідти,
 де помаранчі й дами — золоті.
 Не марно твердять: той не жив на світі,
 хто не відвідав рай той у житті.
 Ще Кадіс є... про нього говорити
 я трохи згодом маю на меті.
 Отож батьки у злагоді та мирі
 жили в Севільї, при Гвадалквівірі.

9

Гідальго був і лицар знаменитий
 Жуанів батько, тобто дон Хосе.
 Під ним скакун, мов з вершником ізлитий,
 бувало, мчить стрілою — не повзе.
 І родовід такий, що — не запитуй:
 не кожного так доля вознесе.
 Тож дон Хосе і народив героя,
 а той... не мовлю поки що того я.

10

Освічена була в Жуана мати
 і мала теж достоїнства свої.
 Її добропорядність порівняти
 могли хіба що з розумом її.
 Тож поруч з нею навіть програвати
 мав дон Хосе — сам голова сім'ї,
 і через це не дивно, що в окрузі
 їм заздрили і вороги, і друзі.

11

Вона напам'ять знала Кальдерона,
 Лопе де Веґу знала, і тому,
 коли актор непевно мимрив з кону,
 то за суфлера правила йому.
 Могла і фору в справі цій законну
 донна Інеса дати будь-кому:
 тож мнемонічні лекції й трактати
 було їй зайве слухати й читати.

12

Великодушність — ось її чеснота.
А коник — математика. Вона
любила розмірковувати доти,
аж поки філософська глибина
не доведе до повної нудоти,
сягнувши геть затемненого дна.
Шовки вдягала тільки ті, що личать,
хоч назвами своїми й пантеличать.

13

Вона в латині тямала чимало
і знала грецькі літери. Ручусь,
що самотужки книжку прочитала
і мовою французькою якусь.
Та з рідною поводитись недбало.
А спробуй, навіть силою примусь
висловлюватись ясно чоловіка,
коли він розмовляє, мов заїка!

14

Англійській та єврейській віддавала
Інеса перевагу над всіма
і твердила, що схожість небувала
існує поміж ними не дарма.
Та чи вона на те підстави мала,
нехай наука вирішить сама,
хоч «Я ваш Бог» єврейською і схоже
на звичний вигук наш «побий вас боже!».

15

Жінки, які патякають без діла,
трапляються нерідко. Але ця
ще більше навіть висловити вміла
багатомовним виразом лиця.
Як Ромілі, в собі вона воліла
знайти життєвим справам рішення,
хоч вкоротив життя він, як відомо,
коли не всі були у нього вдома.

Роман Еджворт, що вискочив з оправи,
 трактат з моралі, цифра на ногах —
 ось чим вона була по суті справи.
 І навіть, Пані Заздрості на жах,
 жіночих вад, крім чесності й добра, ви
 не віднайшли б у неї і в думках.
 Коротше — цноти втілення знаменне.
 Що все-таки найгірше, як на мене.

Святі за неї більші мали вади,
 а що спокус пекельних не було,
 то ангел-охоронець від посади
 відмовився, святенникам на зло.
 Вірніш чинити навіть Бога ради
 і макасарське масло б не могло,
 призначене для зрощення волосся;
 та й дзигарям точніше б не вдалося!

Вона була довершена до краю
 і в намірах, і в діяннях своїх.
 Та все це, кажуть, швидко набридає
 у світі, де за первородний гріх
 Адама й Єву видворено з раю.
 Отож, лише повторюючи їх,
 плоди, що так їх нехтувала мати,
 героїв батько пробував зривати.

Він був гультяй веселий і гульвіса,
 який з навчанням знатись не бажав,
 і жінка теж була йому на біса.
 А що розвал родин, як і держав,
 нас веселить — і це хороша риса, —
 то світ йому коханок приписав.
 Хоча для справи прикрої цієї
 цілком буває досить однієї.